

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Scena politică din Republica Moldova după învestirea guvernului condus de Chiril Gaburici

Ileana Racheru

La 18 februarie 2015, parlamentul de la Chișinău a învestit guvernul minoritar condus de Chiril Gaburici. Noul executiv beneficiază de susținerea incertă a PCRM și este un simbol al eșecului creării unei coaliții a celor trei partide care au anunțat o orientare pro-europeană (PLDM, PD și PL)¹. Decizia liderului PLDM, Vlad Filat, de a înainta candidatura lui Gaburici a luat prin surprindere atât electoratul celor trei partide declarat pro-europene cât și experții. După eșecul previzibil al premierului în exercițiu, Iurie Leancă, de a primi votul de investitură pentru al doilea cabinet, numele avansat de opinia publică a fost cel al Nataliei Gherman. Candidatura lui Gaburici a fost criticată sau primită cu reticență de analiștii de la Chișinău și 25 de organizații ale societății civile au semnat o scrisoare prin care au solicitat PLDM să o retragă înainte de votul din parlament². La 9 martie 2014, Iurie Leancă a anunțat că se retrage din PLDM, pentru a crea un nou partid politic.

Chiril Gaburici un candidat perfect pentru politica de culise de la Chișinău?

Chiril Gaburici este un necunoscut în politica de la Chișinău, care nu are nicio experiență în administrație sau în actele guvernării. Noul premier are o carieră de director în cele mai importante companii de telecomunicații din Republica Moldova și Azerbaidjan. Se poate spune că liderii celor trei partide care au acordat votul de investitură pentru noul guvern au angajat un *manager privat* pentru a se ocupa de afacerile statului, într-un moment foarte dificil pentru acesta din urmă. Dar, în politica de la Chișinău, experiența profesională contează mult prea puțin prin comparație cu relațiile personale. Există câteva informații care indică faptul că Gaburici ar fi un apropiat al lui Vladimir Voronin, liderul PCRM. Chiril Gaburici a fost director al *Moldcell* în perioada guvernării comuniștilor, poziție din care a ordonat întreruperea

¹ În parlamentul de la Chișinău au intrat PSRM-Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (20.5% - 25 mandate), PLDM-Partidul Liberal Democrat din Moldova (20.16% - 23 mandate), PCRM- Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (17.48%-21 mandate), PD- Partidul Democrat (15.8% -19 mandate), PL- Partidul Liberal (9.67% - 13 mandate), Alegerile parlamentare în Moldova din 30 noiembrie 2014, Alegeri.md, accesat la 5.02.2015.

² Nu-l vor premier! 25 de ONG-uri cer ca Gaburici să fie RETRAS înainte ca Parlamentul să voteze Guvernul, 18.02.2015, http://www.realitatea.md/nu-l-vor-premier--25-de-ong-uri-cer-ca-gaburici-sa-fie-retras-inainte-ca-parlamentul-sa-decida-numirea-guvernului_16289.html, accesat la 10.03.2015

comunicațiilor telefornice în timpul protestelor din 2009 (în zonele în care se aflau protestatarii). Presa de la Chișinău a publicat și informații cu privire la existența unor relații personale (de familie) între fiul lui Vladimir Voronin și Chiril Gaburici. Dacă luăm în considerație și faptul că în perioada guvernării PCRM, au fost numiți doar premieri tehnocrați, ale căror decizii erau ușor de controlat prin votul parlamentului, înaintarea candidaturii lui Gaburici pare să fi fost ideea lui Vladimir Voronin. În plus, monologul ținut de premierul Gaburici, cu prilejul primei ședințe de guvern nu oferă indicii optimiste pentru modul în care va fi condus executivul de la Chișinău. Discursul era nesigur, presărat cu bâlbe, confuz, fără mențiuni concrete cu privire la politicile care ar putea fi implementate în chestiuni specifice și marcat de necunoașterea temelor abordate³.

Un alt aspect care trebuie luat în considerație atunci când analizăm decizia de a propune candidatura unui *outsider* pentru funcția de premier este modul în care liderii celor 3 partide s-au raportat la dorința electoratului de a avea un premier pro-european cu un *curriculum vitae* care să arate experiența acestuia în afaceri europene și în administrație. Liderii de la Chișinău nu au făcut nici măcar demersuri minime pentru a se asigura că persoana propusă are un trecut profesional care nu ridică semne de întrebare. Presa de la Chișinău a dezvăluit informații controversate despre studiile urmate de premierul Gaburici care nu au apărut în documentele publicate pe site-ul oficial al guvernului de la Chișinău. Situația pune semne de întrebare cu privire la probitatea morală a premierului.

Echipa lui Chiril Gaburici

Componența guvernului pare o soluție de compromis între tabăra celor care pot păstra imaginea unui guvern pro-european și cei care sunt garanția faptului că schimbările nu vor afecta *status quo*-ul actual de la Chișinău în ceea ce privește corupția și afacerile nebuloase. Acest hibrid este și un semnal pentru Rusia și UE. Pentru prima semnalul este că nimic nu se va schimba în mod fundamental, că Republica Moldova va avea o strategie de stagnare în ceea ce privește integrarea europeană. Pentru UE este un semnal că dialogul va continua prin ministrul de externe pro-european, dar și că sincopel în ceea ce privește adoptarea unor reforme fundamentale nu vor dispărea.

Chiar dacă premierul nu are niciun fel de recomandări pentru cea mai importantă funcție publică de execuție din Republica Moldova, o parte din membrii guvernului sunt figuri promițătoare pentru politica de la Chișinău. Natalia Gherman (Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene), Maia Sandu (Ministrul Educației), Viorel Cibotaru (Ministrul Apărării), Victor Osipov (viceprim-ministru) și-au demonstrat competențele în mandatele anterioare sau în alte funcții din aparatul de stat. Dar, în echipa de guvernare a lui Chiril Gaburici se regăsesc și figuri controversate care au activat și în guvernul condus de Iurie Leancă. Aceștia sunt oficiali care nu au menționat în declarațiile de avere toate bunurile deținute, afacerile pe care le desfășoară sau au fost implicați în diverse acte de corupție. Semne de întrebare planează cu privire la integritatea lui Vasile Bâțca (ministrului dezvoltării regionale și al construcțiilor)⁴,

³ Perlele marca Chiril Gaburici, la prima ședință a Guvernului: "Să mergem prin buget", <http://www.realitatea.md/perlele-marca-chiril-gaburici--la-prima-sedinta-a-guvernului---video-16366.html>, accesat la 3.03.2015

⁴ Omul care a împărțit „pomeni electorale” a ajuns ministru, Ziarul de Gardă, 19.02.2015, <http://www.zdg.md/stiri/stiri-politice/omul-care-a-impartit-pomeni-electorale-a-ajuns-ministru>, accesat la 6.03.2015.

Monică Babuc (Ministerul Culturii)⁵, Mircea Buga (ministrul sănătății)⁶, Stephane Bride (ministrul economiei), Anatol Arapu⁷ (ministrul finanțelor), Ruxandei Glăvan (ministrul muncii). De fapt, la conducerea ministerelor care au cel mai mare buget au fost plasate persoane care ridică semne de întrebare.

Guvernul Gaburici, un cabinet cu viața scurtă?

Cel mai important test pe care trebuie să-l treacă guvernul condus de Chiril Gaburici este depunerea scrisorii pentru candidatura Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Marian Lupu, liderul PD și Valeriu Streleț, vicepreședinte al PLDM, au declarat că iau în considerare opțiunea de a nu depune cererea, motivând că Bruxelles-ul nu este dispus să accepte o nouă lărgire⁸. În singurul interviu extins acordat după votul de investire din parlament, Chiril Gaburici nu a oferit un răspuns concret cu privire la intențiile în acest sens: *Depunerea cererii de aderare este doar o acțiune intermediară, care depinde în primul rând de noi și nemijlocit de nivelul nostru de pregătire. Eu personal îmi doresc ca acest lucru să se întâmple în cel mai scurt timp posibil. Însă cred că trebuie să fim realiști și să ducem la bun sfârșit reformele asumate în fața cetățenilor, aici mă refer în primul rând la eficientizarea luptei cu corupția, reforma justiției, incluziunea socială, consolidarea statalității, dezvoltarea economică și atragerea investițiilor*⁹. Noul premier a încercat să scoată în evidență faptul că guvernul a stabilit o ordine a priorităților în care realizarea sau finalizarea reformelor asumate prin *Acordul de Asociere* are o importanță mai mare prin comparație cu depunerea cererii. Probabil că acesta va fi argumentul principal pe care guvernul de la Chișinău îl vor aduce în fața alegătorilor pentru a susține o eventuală decizie de a nu depune candidatura Republicii Moldova la Summit-ul Parteneriatului Estic de la Riga. Dar, în situația în care autoritățile de la Chișinău nu vor depune cererea de candidatură, guvernul va rata dezideratul principal pe care l-a asumat la investire: *guvernul pe care îl conduc are ca prioritate de bază implementarea reformelor asumate față de cetățenii Republicii Moldova și partenerii externi. Numai așa vom asigura continuarea parcursului european al Republicii Moldova și, implicit, un trai mai bun*¹⁰. Trebuie menționat și faptul că populația Republicii Moldova are nevoie disperată de reforme economice, aceasta aflându-se într-o stare de sărăcie cronică. Situația a fost agravată și de negocierile prelungite pentru crearea guvernului care au dus la devalorizarea leului moldovenesc. În acest context explicațiile guvernului care nu face progrese concrete în parcursul pro-european al Republicii Moldova și nu implementează reforme vor fi taxate de electori la alegerile locale din 2015.

⁵ Afacerile de familie și interesele ascunse ale noilor deputați (II). Business-urile pro-europenilor, Ziarul de Gardă, 18.12.2014, <http://www.zdg.md/editia-print/investigatii/doc-afacerile-de-familie-si-interesele-ascunse-ale-noilor-deputati-ii-business-urile-pro-europenilor>, accesat la 6.03.2015.

⁶ Casele de lux și contractele cu statul ale noilor miniștri, 26.02.2015, <http://www.rise.md/casele-de-lux-si-contractele-cu-statul-ale-noilor-ministri/>, accesat la 10.03.2015.

⁷ Cine este noul ministru al Finanțelor, Anatol Arapu, 14.08.2013 <http://anticoruptie.md/stiri/cine-este-noul-ministru-al-finantelor-anatol-arapu/#sthash.WIFgsMhy.dpuf>, accesat la 6.03.2015.

⁸ Președintele Comisiei Europene, Jean Claude Juncker a declarat în toamna lui 2014 că în următorii 5 ani, UE nu se va extinde, <http://www.neurope.eu/article/juncker-commission-no-further-eu-enlargement>, accesat la 10.03.2015.

⁹ INTERVIU Chiril Gaburici, noul premier de la Chisinau: Voronin mi-a cerut sa imi depun toata priceperea si silinta pentru a asigura o buna guvernare / Nu cred in incalzirea conflictului inghetat din Transnistria / Republica Moldova are un singur viitor, cel European, *Hotnews.ro*, 23.02.2015, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-19465138-interviu-chiril-gaburici-noul-premier-chisinau-voronin-cerut-imi-depun-toata-priceperea-silinta-pentru-asigura-buna-guvernare-nu-cred-incalzirea-conflictului-inghetat-din-transnistria-republica-moldov.htm>, accesat la 10.03.2015.

¹⁰ Ibidem.

Al doilea test pe care trebuie să-l treacă guvernul Gaburici este modul în care va gestiona relația cu PCRМ și liderul acestuia, Vladimir Voronin. Cu cât se va apropia mai mult de PCRМ, cu atât va fi mai contestat de opinia publică. Noul premier a oferit doar o explicație imposibil de acceptat cu privire la beneficiile concrete pe care comuniștii le vor primi pentru a susține guvernul: *Vladimir Voronin mi-a cerut să îmi depun toată priceperea și silința pentru a asigura o bună guvernare pentru Republica Moldova, în interesul cetățenilor*¹¹. Partidul Comuniștilor are nevoie de susținere financiară pentru alegerile locale din 2015 și este puțin probabil ca Vladimir Voronin să nu înainteze cereri maximale. În același timp, PCRМ a făcut deja solicitări cu caracter simbolic care pun sub semnul întrebării orientarea pro-europeană a guvernului. Este vorba despre inițiativa legislativă de a relua practica sovietică de a sărbători la 9 mai “Ziua Victoriei împotriva fascismului”.

Al treilea test este cel al alegerilor locale din iunie 2015. Acest test corespunde de fapt cu performanțele pe care PCRМ le va avea la alegerile locale și cu măsura în care va reuși să recupereze din voturile pierdute la scrutinul parlamentar din 2014. În cazul în care PCRМ va reuși performanțe încurajatoare, Voronin va pretinde accesul la guvernare. Testul alegerilor locale este de asemenea foarte important și pentru PLDM, partidul care a propus candidatura lui Gaburici. Dacă PLDM va continua să piardă voturi, atunci supraviețuirea guvernului minoritar va fi pusă sub semnul întrebării.

Câștigători și perdanți ai noului aranjament de putere din Republica Moldova

Partidul Comuniștilor, câștigător al jocurilor politice de la Chișinău?

Partidul Comuniștilor, deși a fost marele perdant al alegerilor în ceea ce privește numărul de voturi, a reușit să se erijeze în partidul cu potențial de șantaj la adresa noii guvernării. Vladimir Voronin a speculat cu succes falsa disponibilitate a PD și PLDM pentru implementarea unor reforme pro-europene. Dar, succesul PCRМ pare mai de grabă unul conjunctural și nu anunță perspective optimiste pentru partidul care are șanse să piardă și mai multe voturi în competiția cu PSRM. Singura șansă pentru PCRМ sunt „investițiile” financiare importante în campania electorală pentru alegerile locale din 2015.

PLDM un partid fără viitor?

Tentativa lui Iurie Leancă de a obține un nou vot de investiție în parlamentul de la Chișinău poate fi interpretată în primul rând printr-un instrument de a păstra aparențele în ceea ce privește existența unei concordanțe între dorința electoratului care a votat PLDM și candidatul propus la funcția de premier. În al doilea rând, acest eșec arată faptul că în interiorul PLDM existau mai multe tabere: una coalizată în jurul finanțatorului Vlad Filat și un grup foarte restrâns care îl are în centru pe Iurie Leancă. La nivelul partidului exista o sciziune în ceea ce privește modul în care cei doi se raportează la corupția din Republica Moldova. Filat este un simbol al corupției, un personaj îmbogățit în circumstanțe neclare, iar Iurie Leancă a

¹¹ INTERVIU Chiril Gaburici, noul premier de la Chisinau: Voronin mi-a cerut sa imi depun toata priceperea si silinta pentru a asigura o buna guvernare / Nu cred in incalzirea conflictului inghetat din Transnistria / Republica Moldova are un singur viitor, cel European, *Hotnews.ro*, 23.02.2015, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-19465138-interviu-chiril-gaburici-noul-premier-chisinau-voronin-cerut-imi-depun-toata-priceperea-silinta-pentru-asigura-buna-guvernare-nu-cred-incalzirea-conflictului-inghetat-din-transnistria-republica-moldov.htm>, accesat la 10.03.2015.

încercat să se distanțeze de această etichetă negativă. Un alt factor care trebuie luat în considerare este și relația personală dintre cei doi. Leancă putea fi perceput de Filat ca un competitor în cadrul PLDM. De altfel, liderul partidului nu a exprimat regrete pentru faptul că un nou guvern Leancă nu a fost votat de parlament.

La scrutinul din 30 noiembrie 2014, PLDM a fost votat și pentru că a avut câteva figuri promițătoare pentru reformele din Republica Moldova, ca Iurie Leancă, Maia Sandu și Natalia Gherman. Faptul că un nou guvern Leancă nu a primit votul de investiție, pune sub semnul întrebării evoluția PLDM în viitor, chiar dacă partidul beneficiază de susținerea financiară a lui Vlad Filat. PLDM poate fi considerat (cu excepția PCRM), partidul care a pierdut cele mai multe voturi la alegerile din 2014, prin comparație cu scrutinul din 2010. La ultimul scrutin legislativ, PLDM a obținut 23 mandate, iar în 2010, 32 mandate¹². Partidul riscă să aibă soarta PPCD, pentru că liderul acestuia Vlad Filat va fi perceput de către electori ca principalul artizan al deciziei de a numi un premier care pune sub semnul întrebării parcursul european al Republicii Moldova.

Proiectul politic al lui Iurie Leancă

Iurie Leancă s-a distanțat de un partid care nu are un viitor promițător și încearcă să-și conserve imaginea de reformator. Până la votul parlamentului din februarie 2015, Leancă a oscilat între reformatorul care va duce Republica Moldova în Uniunea Europeană și politicianul dependent de susținerea oligarhilor. Dacă ar fi rămas în PLDM și-ar fi compromis total cariera politică. Noul partid va fi, în primul rând, o platformă care să asigure supraviețuirea carierei de politician a lui Leancă și, secundar, o nouă ofertă pe piața politică de la Chișinău.

Până în prezent lui Leancă i s-au alăturat câteva nume cunoscute în aparatul administrativ de la Chișinău, toți cu experiență profesională în politica externă (Eugen Carpov, Valeriu Chiveri, Victor Lutenco, Iulian Groza). Fostul premier a anunțat că *Prioritatea mea nu este să atrag oameni din PLDM, ci să atrag cât mai mulți oameni de calitate, din toate zonele de activitate, profesioniști, cu care să putem alcătui într-adevăr o echipă consistentă. și vă asigur că din echipă vor face parte oameni care și-au dovedit deja competența în domenii importante*¹³. Afirmația sugerează faptul că Iurie Leancă intenționează să creeze un partid de cadre care poate obține suport electoral din partea alegătorilor care doresc realizarea de reforme în Republica Moldova, dar nu va fi popular printre pensionari. Prin urmare, noul partid ar putea să preia electoratul PLDM (care se consideră trădat, după ce voturile au fost folosite pentru a crea o alianță cu Partidul Comunistilor) și alegători ai PL (nemulțumiți de izbucnirile și deciziile emoționale ale lui Mihai Ghimpu). Miza cea mare este însă atragerea voturilor celor care refuză să participe la procesul electoral pornind de la ideea că elita politică din Republica Moldova este formată doar din corupți.

Potrivit lui Leancă, partidul va fi creat ca o alternativă la coaliția de guvernare coruptă alcătuită cu sprijinul PCRM. Va fi în același timp, un partid creat împotriva practicilor ne-sovietice ale PCRM. Dar pentru că noul partid are ca figuri principale foști tehnocrați transformați în politicieni, vor apărea dificultăți în structurarea unui dialog politic cu votanții cu un nivel de educație și informare medii. Astfel de dificultăți au existat și în mandatul de premier

¹²Alegerile parlamentare anticipate din Moldova din 28 noiembrie 2010, Alegerile parlamentare în Moldova din 30 noiembrie 2014, <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/2010/>,

Alegeri.md, accesat la 5.02.2015.

¹³ Interviu EXCLUSIV cu Iurie Leancă despre viitorul politic al R. Moldova, BEM sau Vlad Filat, Timpul, 6.03.2015, <http://m.timpul.md/articol/interviu-exclusiv-cu-iurie-leanca-despre-viitorul-politic-al-r--moldova-bem-sau-vlad-filat-71054.html>, accesat la 10.03.2015.

al lui Iurie Leancă, când mesajele cu privire la progresele înregistrate de Republica Moldova în procesul de integrare europeană au fost comunicate cu întârziere.

O altă chestiune care merită atenția în legătură cu noul partid sunt sursele de finanțare ale acestuia. În declarația dată la plecarea din PLDM, Leancă a anunțat că *Odată cu formarea partidului, vom lansa și o campanie de atragere a finanțării necesare, pentru a activa în mod decent și transparent, pentru a face o politică de calitate și pentru cetățeni. Sper într-un sprijin cât mai larg din partea celor care își doresc să existe un altfel de proiect politic - un partid care să nu fie dependent de grupări de interese și de finanțări neclare*¹⁴. Este greu de crezut faptul că un partid politic care să aibă șanse reale să ajungă la guvernare la Chișinău nu va avea nevoie de susținerea financiară a unui afacerist important. Popularitatea de care se bucură, în prezent, Iurie Leancă în rândul electoratului pro-european nu ar aduce partidului mai mult de 10% voturi¹⁵.

Rusia și scena politică de la Chișinău

Rusia este un câștigător colateral în jocurile politice din Republica Moldova. Cu investiții minime care s-au limitat la susținerea unor *candidați-pion* la alegerile parlamentare, beneficiază de faptul că în Republica Moldova, interesele de afaceri ale oligarhilor sunt puse mai presus decât cele ale statului. Slăbiciunea internă a Republicii Moldova este un atu important pentru Moscova.

¹⁴ Declarație publicată de Iurie Leancă pe *Facebook*, <https://www.facebook.com/IurieLeancaUE/posts/667163746727136>.

¹⁵ În Barometrul Opiniei Publice, publicat în noiembrie 2014, 8% dintre respondenți l-au indicat pe Iurie Leancă drept „personalitatea politică din Republica Moldova în care ... aveți cea mai mare încredere”, http://www.ipp.md/public/files/Barometru/Brosura_BOP_11.2014_prima_parte-r.pdf, accesat la 10.03.2015.